

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Kultuuriteaduste instituut
Eesti ja võrdleva rahvaluule osakond

Emma Õne

Vägivalla teema käsitlemine tänapäevases eesti pärimusmuusikas
kahe ansambli laulude näitel

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Elo-Hanna Seljamaa, *PhD*

Tartu 2025

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetiline raam	6
1.1. Vägivald, selle tunnused ja vormid.....	6
1.2. Pärimusmuusika mõiste määratlemine	8
1.3. Varasemad uurimused Eesti folkloristikas	9
2. Allikad	11
2.1. Allikate otsimine ja valimine	11
2.2. Ansamblike lühituvustus	12
2.3. Allikate analüüs	13
3. Vägivald käsitlevate laulude analüüs	15
3.1. Lõõtsavägilased	15
3.1.1. „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“	15
3.1.2. „Kui lauba õhta jõudis“	21
3.2. Curly Strings	24
3.2.1. „Miks sa murrad mind“	24
3.2.2. Curly Strings, feat. Nublu „Olge terved, tütrekesed!“	28
4. Lugude võrdlus	32
4.1. Lõõtsavägilaste lugude omavaheline võrdlus	32
4.2. Curly Strings'i lugude omavaheline võrdlus.....	33
4.3. Lõõtsavägilaste ja Curly Strings'i lugude võrdlus	35
Kokkuvõte.....	37
Kasutatud allikad	39
Summary	42
The Topic of Violence in Contemporary Estonian Folk Music on the Example of Two Ensembles' Songs	42
Lisad.....	45

Lisa 1. Lõõtsavägilased „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX” sõnad	45
Lisa 2. Lõõtsavägilased „Kui laubä õhta jõudis” sõnad	47
Lisa 3. Curly Strings „Miks sa murrad mind” sõnad.....	50
Lisa 4. Curly Strings, feat. Nublu „Olge terved, tütrekesed!” sõnad	51

Sissejuhatus

Muusika on pikalt olnud vahendiks, mille kaudu erinevaid teemasid käsitleda ja emotsioone välja elada. Pärimusmuusika pole siinjuhul erand ning on omakorda moodus, millega siduda omavahel minevik ja tänapäev. Ühtlasi aitab see näha, et praegu aktuaalsed teemad on seda olnud ka varem, kuigi nendest võidi peidetumalt rääkida. Samas ei pruugi kõik laulude sügavamaid tähenduskihid alati märgatavad olla ning loo tõeline mõte võib kaduma minna.

Valisin oma töö teema eelkõige isiklikust huvist lähtuvalt, nimelt olin põhi- ja keskkooli ajal rahvamuusikaansamblis, kus tutvusin juba noorest peast eesti rahva- ja pärimusmuusika maastikuga. Ülikooliõpingud on muutnud mind tähelepanelikumaks, tänu millele olen hakanud teatud lugusid teistsuguse ja kriitilisema pilgu läbi vaatama. Gümnaasiumiastmes kuulatud laulude juurde uute teadmistega tagasi tulles märkasin, kui mitut moodi ja spetsiifiliselt neis vägivaldast ning sellega seonduvast räägitakse. Vägivaldal on küll varem folkloristlikust vaatepunktist käsitletud, kuid mulle teadaolevalt pole senimaani uuritud, kuidas vägivalda teema just tänapäevases eesti pärimusmuusikas esineb. Eelnevalt mainitu ning vägivalda teema aktuaalsemaks muutumine ühiskondlikes debattides viimaste aastate jooksul aitasid samuti teema valimisel kaasa.

Siinse bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida, kuidas vägivalda teemat tänapäevases eesti pärimusmuusikas käsitletakse. Selleks analüüsin kahe kollektiivi, Lõõtsavägilased ja Curly Strings, laulusid ning otsin vastuseid järgmistele küsimustele:

- Kuidas analüüsitavate laulude sõnades vägivalda kirjeldatakse?
- Milliseid soolisi erinevusi ja sarnasusi võib laulude tegelaste juures täheldada?
- Kuidas suhestuvad omavahel laulude sõnad ja muusika?
- Kuidas muusikud arhiiviainesega ümber käivad?

Analüüsin kummaltki ansambliilt kahte lugu, mis ilmusid ajavahemikus 2015–2021. Lõõtsavägilastelt on nendeks lauludeks „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ ja „Kui laubä õhta jõudis“, Curly Stringsilt „Miks sa murrad mind“ ning koos Nubluga valminud „Olge terved, tütrekesed!“.

Tööl on neli osa: teoreetiline raamistik, allikad, laulude analüüs ja nende omavaheline võrdlus. Esimeses peatükis vaatlen, kuidas vägivalda on määratletud ning toon välja vägivalda tunnused ning selle erinevad väljendusviisid, määratlen pärimusmuusika mõiste ning tutvustan põgusalt varasemaid folkloristlikke uurimusi vägivallast. Teises osas kirjeldan oma allikate otsimist, analüüsitavate laulude välja valimist ning valimit ennast, lisaks avan lühidalt ansambelite tausta. Kolmandas peatükis analüüsin laule ükshaaval, mille puhul teen loost esmalt lühikokkuvõtte, siis toon välja, kelle perspektiivist seda esitatakse. Seejärel kirjeldan lauludes leiduvaid vägivalda kirjeldusi, tunnuseid ja mõnel puhul ka vorme. Võimalusel räägin ka vägivalda toime panemise kohast ning võrdlen analüüsitavaid laule vastavate arhiiviversioonidega. Lõpus iseloomustan sõnade ja muusika vahelisi seoseid. Neljandas peatükis võrdlen omavahel nii ühe kollektiivi lugusid kui ka mõlema ansambli laule. Töö lisadest leiab iga analüüsitava laulu sõnad.

Tuleb ka mainida, et analüüsi põhjal tehtud järeldused ei peegelda kummagi ansambli täielikus repertuaaris esinevaid vägivalda teema käsitlusi, kuna antud bakalaureusetöö mahtu arvesse võttes ei oleks olnud võimalik kõiki nende lugusid tervenisti ja ühtlasi piisavalt kompaktselt analüüsida.

Soovin tänu avaldada oma juhendajale Elo-Hanna Seljamaale, kelle mõistvus, nõu ja tagasiside olid terve töö kirjutamise jooksul suureks abiks.

1. Teoreetiline raam

Siinses peatükis määratlen vägivalda tunnused ja erinevad esinemisviisid. Samuti defineerin allikate valimise huvides pärimusmuusika mõiste ning toon välja varasemaid uurimusi Eesti folkloristikas, milles käsitletakse vägivalda teemat.

1.1. Vägivald, selle tunnused ja vormid

Maailma Terviseorganisatsiooni vägivalda ja tervist käsitleva raporti järgi on vägivald tahtlik füüsilise jõu või võimu kasutamine või sellega ähvardamine nii enda kui teiste suhtes, mille tulemusel võib keegi suure tõenäosusega saada nii füüsiliselt kui vaimselt vigane või koguni surma (Krug jt 2002). Mitmed teadlased on aga seisukohal, et vägivalda üheselt määratleda on mõneti problemaatiline ja võib-olla isegi võimatu. Vägivalla defineerimine sõltub defineerijast ja tema eesmärkidest, näiteks määratletakse seda kriminoloogias ühtmoodi ning kultuuriteadustes teistmoodi (Stanko 2003: 2–3; Abbink, 2000: xi, xv). Tavainimese puhul sõltub vägivaldale tähenduse andmine ka tema enda varasematest kogemustest, maailmavaadetest, enesemääratlusest jne (Stanko 2003: 2–3, 7).

Jon Abbink (2000) toob vägivalda kultuurilisest aspektist vaatleva teose sissejuhatuses välja vägivalda neli miinimumtunnust: vaieldavus (ingl k *contested*), kahjustava füüsilise jõu kasutamine, häbistamine ning (kavatsustest) kommuniqueerimine. Abbink toetub vägivalda tunnuste määratlemisel David Riches'ile, kelle sõnul iseloomustab vägivald „kahjustava füüsilise jõu vaieldav kasutamine teiste inimeste vastu“ (Riches 1991: 295 viidatud Abbink 2000: xi kaudu). Abbink lisab, et vägivaldaga kaasneb ka teiste tahtlik häbistamine ning et selle tagajärjed võivad surmavad olla. Samuti toob ta välja, et sellise jõu kasutamise eesmärgiks on sageli enese (üleoleku) kehtestamine ning et rolli mängib selles ka vägivaldakavatsustest teada või mõista andmine. (Abbink 2000: xi) Selles bakalaureusetöös tähendab vägivald laiemas tähenduses vaieldavat füüsilise jõu või võimu tahtlikku kasutamist või sellega ähvardamist, millega sageli kaasneb ohvri häbistamine ja

vägivaldsetest kavatsustest kommuniqueerimine ning mis võib lõppeda viga saamise või koguni surmaga.

Lisaks vägivalla üldisematele tunnustele saab eristada ka selle erinevaid (ala)liike. Sealjuures võivad mitmed tunnused ja liigid esineda samaaegselt ning samad tunnused kehtida ka erinevate liikide iseloomustamisel. Selleks, et mõista missugustest vägivalla liikidest analüüsitavas materjalis räägitakse, on vaja välja tuua ka selle alaliigid, täpsemini nende vägivalla vormide seletused, mida allikates leidub. Üheks vägivalla väljendusvormiks on lähisuhtevägivald ehk perevägivald, mis võib väljenduda omakorda nii majandusliku, vaimse, füüsilise kui ka seksuaalse vägivallana omavahel lähisuhtes (k.a suguluses) olevate inimeste vahel (SotsLähi 2024). Selles sotsiaalministeeriumi esitatud definitsioonis esitatud vägivalla vormid esinevad ka väljaspool lähisuhteid. Nende omavahelise seose välja toomine on oluline, sest aitab ilmetada, kuidas erinevad vägivalla vormid võivad ühes situatsioonis esineda ka samaaegselt ja põimunult.

Eraldi tuleb välja tuua ka naistevastane vägivald ja naistevastane sooline vägivald. Lähtun nende defineerimisel „Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsioonist“ ehk Istanbuli konventsioonist (Naistevastase... 2017). See on oluline rahvusvaheline kokkulepe, mille eesmärk on vähendada ning ennetada naistevastast- ning perevägivalda. Eesti on selle liige alates 2017. aastast, konventsioon jõustus siin aastal 2018. Konventsiooni järgi hõlmab naistevastane vägivald endas igasugust soolist vägivalda, mis võib põhjustada naisele füüsiliselt, vaimselt, seksuaalselt või majanduslikult kahju ning mille alla kuulub ka sundimine, ähvardamine ja vabaduse piiramine nii avalikus- kui ka privaatsfääris. Samas konventsioonis tuuakse eraldi välja ka naistevastane sooline vägivald ehk vägivald, mis on naiste vastu spetsiifiliselt nende soo pärast suunatud „või mis mõjutab naisi ebaproportsionaalselt“ (samas 2017).

Levinud on ka füüsilise ning vaimse vägivalla eristamine. Määratlen selle töö raames füüsilist vägivalda vägivalla üldise definitsiooni järgi, kuna selles kasutati märksõna *füüsiline*. Seega tähendab füüsiline vägivald selles töös kellelegi tahtlikult kehalise kahju tekitamist, millega kaasneb sageli ohvri häbistamine ning mis võib lõppeda surmaga. Füüsilise ja vaimse vägivalla tunnused võivad küll osaliselt kattuda, kuid viimase puhul saadakse viga just emotsionaalselt, mitte füüsiliselt. Vaimse ehk psühholoogilise ehk emotsionaalse vägivalla korral väärkoheldakse ohvrit emotsionaalsel tasemel, mille tulemusel võivad langeda väärkoheldu enesehinnang ning -väärikus ja tekkida hirm vägivallatseja suhtes (SotsLähi 2024). Väärkohtleja käitub manipuleerivalt ja kontrollivalt,

haiget tehakse korduvalt verbaalselt ähvardades, solvates ja hirmutades, kusjuures ka siin on sellise käitumise eesmärgiks sageli üleoleku kehtestamine ohvri suhtes (Emotional... 2023). Selles töös määratlen vaimset vägivalda emotsionaalsel tasemel tekitatud kahjuna, mida vägivallatseja saavutab ohvrit korduvalt ähvardades, manipuleerides, hirmutades, kontrollides ja/ või solvates.

Seksuaalvägivald puhul sunnib või proovib sundida üks osapool teist midagi seksuaalset tegema, kusjuures pole ohver selleks nõusolekut andnud või on nõusolek antud vastu tahtmist (näiteks hirmu, ähvarduste jne tõttu) (Krug jt 2002). Sinna alla lähevad näiteks objektistamine, seksuaalne ahistamine, vägistamine või vägistamiskatse, soovimatud seksuaalse tähendusega või sisuga vestlused, kirjad, visuaalmeedia ja puudutused (Seksuaalvägivald 2024). Peamised märksõnad on siinjuhul sundimine ja nõusolek(u puudumine). Antud töös tähendabki seksuaalne vägivald vastu tahtmist, ilma nõusolekuta või võltsnõusolekuga seksuaalset tegevust inimeste vahel. Majanduslikku vägivalda ma selle töö tarbeks ei defineeri, kuna analüüsitavates lauludes seda ei esine.

Märgin analüüsis osas võimalusel ära ka selle, kus vägivald toime pannakse ehk kas see toimub avalikus või privaatses sfääris. Avaliku sfääri all pean silmas seda, et vägivaldsel situatsioonil on (kõrvalisi) tunnistajaid ning see toimub sageli ka avalikus kohas. Privaatsfääri all mõtlen olukorda, kus (kõrvalised) tunnistajad puuduvad ja mis leiab tihti aset privaatses asukohas. Nende eristamine ja välja toomine on vägivalda teema juures oluline, sest ka vägivalda toimumise koht aitab ilmestada vägivalda olemust.

1.2. Pärimusmuusika mõiste määratlemine

Pärimusmuusika ja rahvamuusika on mõistetena kasutusel sageli samatähenduslikult (Rüütel 2010: 361). Mainimata ei saa jätta ka sõnasid *folk* ja *folkmuusika*, mis tähistavad tänapäeval samuti sageli nii pärimus- kui ka rahvamuusikat, kusjuures *folk* võib tähendada ka pärimusmuusika festivali (Särg, Johanson 2011:120). Mõtestan (peamiselt laulude valimisel) termineid folkmuusika, pärimusmuusika ja rahvamuusika sünonüümidega. Lähtun eelkõige Taive Särje ja Ants Johanson (2011: 131) pakutud definitsioonist, mille kohaselt saab eesti pärimusmuusikat defineerida elava eestiliku muusikana, mis põhineb

ajaloolisel muusikafolklooril ning mis võib endas hõlmata segu nii kunst-, pop- kui ka teiste rahvaste muusikast. Samuti sobituvad sinna alla „pärimuslikke laulu- ja mängustiile kasutav professionaalne muusika ja autorimuusika“ (samas 2011: 131). Seega mõeldakse selles töös eesti pärimus- ehk rahva- ehk folkmuusika all muusikat, millel on pärimuslikud, (ajaloolised) folkloorsed tunnused, mis võib olla segu erinevatest muusikastiilidest ning millel võib olla autor/ võivad olla autorid.

Analüüsin just eesti pärimusmuusika kategooriasse sobituvaid laule, mille pärast tuleb ka ära seletada, mida just *eesti* all mõeldakse. Taive Särje (2004) järgi saab eesti rahvamuusikat kahel moel defineerida, nendeks on „Eesti sotsiaalsete rühmade tehtav igasugune muusikaline folkloor ning eesti rahvusliku identiteediga sügavamalt seotud muusikaline folkloor“ (samas 2004: 149). Selles töös mõtestan sõna *eesti* eelkõige eelmises lauses esimesena välja toodud eesti rahvamuusika tähenduse järgi.

Lisaks toon välja, et märksõna *tänapäevase* all mõtlen ma lugusid, mis on ilmunud viimase kümne aasta jooksul.

1.3. Varasemad uurimused Eesti folkloristikas

Mulle teadaolevalt ei ole senimaani uuritud, kuidas vägivald just tänapäevases eesti pärimusmuusikas räägitakse ning kuidas selliste lugude sõnad taustamuusikaga suhestuvad. Sellegipoolest leidub autoreid, kes käsitlevad vägivalda folkloori näitel ning kelle uuritu ilmestab, et vägivalda teema on folkloristikas aktuaalsemaks muutunud ja pakub teadlastele huvi. 2024. aastal ilmus ajakirja *Keel ja Kirjandus* teemanumber „Folkloor ja vägivald“, mille artiklites käsitletakse vägivalda erinevates folkloorižanrites, erinevatel aegadel salvestatud tekstides ning räägitakse folkloorsete vägivaldakäsitluste ja tegelikkuse suhetest. Sellest numbrist olid minu töö jaoks mitmed artiklid kasulikud, näiteks Madis Arukase (2024) arutlus rahvaluules esineva vägivalda üle. Sarnaselt alapeatükis 1.1. viidatud autoritega toob ta välja, et vägivalda on keeruline mõtestada kasvõi näiteks sellepärast, et selle nii-öelda ilmalik tähendus võib rühmade kaupa varieeruda (samas 2024). Mari Väina (2024) räägib enda artiklis, kuidas vägivald rahvaluule(kogude)s esineb ning tutvustab Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) kogumisaktsiooni „Vägivald ja selle piirid eesti kultuuris“

(ERAvägivald 2020) ja selle tulemusi. Samuti viitab juba eelnevalt mainitud kogumisaktsiooni pealkiri vägivalda defineerimise keerukusele. Samas erinumbris uurib Elo-Hanna Seljamaa (2024) oma artiklis, kuidas räägitakse vägivallast regivärsilises ballaadis „Mareta laps“. Ta märgib, et tabuteemasid (antud juhul abieluväline seksuaalsuhe ja sellest sündinud laps ning tema hülgamine) käsitlevad laulud olid moodus, kuidas nii kogukond kui ka üksikisikud komplekssetest teemadest nii-öelda vabamalt rääkida said (sammas 2024: 822). Sarnaselt nendib Risto Järv (2024) muinajuttudes esinevat vägivaldset surma käsitleva artikli kokkuvõttes, et muinasjutt on kui vahend vägivallaga kaasnevatest võimusuhetest rääkimiseks ning nende mõtestamiseks (sammas 2024: 729). Seega toovad mõlemad uurijad välja, et rasketest teemadest rääkimiseks on kaua kasutatud erinevaid folkloorižanreid.

2. Allikad

Käesoleva bakalaureusetöö allikaks on kahe eesti muusikakollektiivi laulud, mida saab kategoriseerida (tänapäevase) pärimusmuusika alla ning milles räägitakse vägivallast. Siinses peatükis kirjeldan allikate otsimist ning valimist, tutvustan põgusalt analüüsitavate laulude loojaid ja seletan lahti, kuidas lugusid analüüsin.

2.1. Allikate otsimine ja valimine

Esimesena seadsin paika kriteeriumid, millele analüüsitavad laulud vastama peaksid. Nendeks on:

- Laulus räägitakse ja/ või käsitletakse vägivalla teema(s)t
- Laul on eestikeelne
- Laulu loonud ansamblid viljelevad (moodsat) pärimusmuusikat¹
- Laulu loonud ansamblid on (mulle teadaolevalt) esinenud mõnel pärimusmuusikafestivalil ja/ või nende lood on Spotify platvormil pärimusmuusika esitusloendites

Seejärel panin kirja need lood, milles minu mäletamist mööda räägitakse vägivallast. Edasi hakkasin laule Spotify (2025) platvormilt otsima, kus vaatasin läbi niinimetatud eesti pärimusmuusika esitusloendeid ning kuulasin nendes olevaid lugusid. Kui laulus räägiti vägivallast, panin selle enda jaoks eraldi kirja. Tutvusin põgusalt mitmete artistidega (näiteks MandoTrio, Untsakad, Trad.Attack!) ning kui mõni neist tundus kuuldu põhjal sobiv, siis kuulasin veel eraldi ka nende teisi (esitusloendiväliseid) palasid. Seejärel vaatasin laulude esialgse nimekirja üle ja proovisin üles leida nende sõnad. Siin ilmneseid probleemeid: mõnel lool ei olnud sõnu internetis üleväl või olid need ainult poolikult talletatud. Lahendus oli see, et panin laulude sõnad kuulmise järgi kirja, samuti kontrollisin igaks juhaks kuulmise järgi

¹ Kui laulul on lisaks põhiautori(te)le ka kaasautor(id), siis lähtusin põhiautori(te)st.

üle ka need laulusõnad, mis olid (vähemalt näiliselt) korrektsed ja tegin vajadusel parandusi. Sellele vaatamata ei olnud mõnes üksikus kohas võimalik ka mitmekordsel kuulamisel laulusõnadest aru saada. Samuti pidin laulusõnu lugedes ning lugude valimisel meeles pidama, et igasugune negatiivne teema ei pruugi ilmtingimata vägivaldaga seotud olla.

Pärast laulusõnadega tutvumist otsustasin, et analüüsin antud töö raames kahe ansambli laule. Valisin nendeks Curly Strings ja Lõõtsavägilased, kuna olen nende loominguga juba varasemalt tuttav ning kuna mõlema koosseisu repertuaaris tundus olevat teistega võrreldes rohkem vägivalda teemaga seostuvaid laule. See aga ei tähenda, et vägivalda käsitlevad laulud oleksid kummagi artisti repertuaaris kesksel kohal. Samuti ajendas minu valikut nende omavaheline erinevus. Leian, et Curly Strings ja Lõõtsavägilased moodustavad huvitavalt kontrastse paari, kelle loomingu võrdlemine võiks ilmestada, kui erinevalt vägivalda teemat eesti pärimusmuusika skeenel käsitletakse.

Analüüsitavaid laulude valimisel püüdsin võtta sellised lood, mis oleksid nende autorite omalooming või nende interpretatsioon mõnest arhiivis talletatud tekstist. Alguses plaanisin küll analüüsida ainult pärimusmuusikute autorilaule, kuid sellega ilmnis probleem. Nimelt ei saa ühegi teksti päritolu suhtes täielikult kindel olla, sest alati ei ole sellise muusika puhul võimalik tuvastada, kas tegemist on omaloominguga või pärimusainesel põhineva teosega, kuna nendevahelised piirid võivad hägusad olla.

2.2. Ansamblite lühitutvustus

Nagu juba mainitud, valisin analüüsimiseks Lõõtsavägilaste ja Curly Strings lood. Esimeseks tutvustatavaks kollektiiviks on Lõõtsavägilased (asutatud 2013), mille liikmeteks on Rasmus Kadaja, Tobias Tae, Andres Eelmaa, Ott-Mait Põldsepp ja Margus Põldsepp. Enda sõnul viljeleb ansambel peamiselt pärimus- ning rahvamuusikat, aga võimalusel esitavad nad teoseid ka teistes muusikažanrites. (LKMS 2025) Nende lugudest analüüsin laule „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ (2015) ja „Kui laubä õhta jõudis“ (2018).

Teiseks kollektiiviks on Curly Strings (asutatud 2013), mille liikmeteks on Eeva Talsi, Villu Talsi, Taavet Niller ja Peeter Hirtentreu. Oma kodulehel kirjeldavad nad end akustilise

ansamblina, kelle originaalmuusika on inspireeritud enda kogetud pärimusest ning põhineb „intensiivsel ja mängulisel musitseerimisel“. (CS Biograafia 2025) Analüüsin nende repertuaarist laule „Miks sa murrad mind“ (2017) ning „Olge terved, tütrekesed!“ (2021), mis valmis Curly Strings ja Nublu koostöös.

2.3. Allikate analüüs

Analüüsin laule esitajate kaupa, esimesena Lõõtsavägilaste lugusid ning peale neid Curly Strings omasid. Sellele järgneb peatükk, milles võrdlen laulusid nii ühe kui ka mõlema ansambli raames.

Analüüsiosas teen mõistvuse huvides esmalt igast loost lühikokkuvõtte ning märgin ära, kelle perspektiivist laulu minu hinnangul esitatakse. Seejärel kirjeldan, kuidas ning missugusena vägivald sõnades esineb, millele võimalusel järgneb vägivaldse situatsiooni toimumise koha käsitlemine ning pärimusmuusikute teksti ja arhiiviteksti võrdlus. Viimasena räägin sõnade ning muusika omavahelisest suhestumisest. Kirjeldasin üldist analüüsiraamistikku, kuid see võib iga laulu puhul mõneti siiski erineda.

Arhiivimaterjali, millega võrdlen laulu „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“, leidsin Eesti Kirjandusmuuseumi hallatavast andmebaasist Kivike. Selleks sisestasin liitotsingusse sõnaühendi „*võtsin vana naise*“ ja sain neli vastet, millest kahel oli ka laulusõnu näha. Nendest valisin pikema versiooni, mis on ühtlasi ka kõigist otsingutulemustest kõige varasem. Uuema rahvalaulu, millel põhineb „Kui laubä õhta jõudis“, leidsin veebiantoloogiast „Siberi eestlaste laulud. Helisalvestusi Eesti Rahvaluule Arhiivist 5“ (Korb 2014). „Olge terved, tütrekesed!“ põhineb regilaulutüübil „Suisa suud“, millest leidub arhiivis mitmeid erinevaid versioone. Antud töö tarbeks valisin variandi, mille leidsin „Eesti rahvamuusika antoloogia. Helisalvestusi Eesti Rahvaluule Arhiivist 3“ veebiväljaandest (Oras, Sarv 2016). Mõne teise versiooni valimisel oleksid võrdlemisel ilmnunud tõenäoliselt veidi teistsugused tähelepanekud.

Võrdluse peatükis analüüsin esmalt omavahel Lõõtsavägilaste lugusid „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ ja „Kui laubä õhta jõudis“, seejärel teen sama Curly Strings lauludega „Miks sa murrad mind“ ning nende ja Nublu koostöös valminud „Olge

terved, tütrekesed!“ Viimases alapeatükis võrdlen omakorda mõlema ansambli teoseid omavahel.

3. Vägivalda käsitlevate laulude analüüs

Siinses peatükis analüüsin laulusid esitajate kaupa, lähtudes võimalusel alapeatükis 2.3. kirjeldatust. Enamjaolt on iga loo analüüs sarnase ülesehitusega, kuid mõnes kohas leidub ka erinevusi.

3.1. Lõõtsavägilased

Lõõtsavägilaste lugudest lahkan esimesena pala „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ ja teisena „Kui laubä õhta jõudis“.

3.1.1. „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“

Analüüsitav laul ilmus aastal 2015 ning on osa Lõõtsavägilaste albumist „Edimise numre miis“ (2016). Lugu on 3 minutit ja 38 sekundit pikk ning selle sõnad on täies mahus leitavad töö lisadest (lisa 1).

Minategelane kahetseb, et ta noorest peast vana naise võttis ning läheb surnuaeda abikaasale surma soovima. Tema tahtmine läheb täide ning naise matmisel jagab ta teistele matusega seotud inimestele juhtnööre, kuidas teha nii, et lahkunu mitte mingil juhul surnuist üles ei tõuseks. Mees rõõmustab ning võtab koju minnes uue ja seejuures noore naise, aga avastab kurvameelselt, et noorik on endise abikaasaga võrreldes täpselt samasugune. Laulus pole küll kordagi otse öeldud, et lugu on esitatud mehe perspektiivist, kuid võttes arvesse laulu loojaid-esitajaid võib oletada, et minategelane on siiski meessoost.

Selle laulu puhul väljendub vägivaldsus pigem peidetud kujul. Esmapilgul võib tunduda, et minategelane lihtsalt suhtub oma abikaasasse halvustavalt, kuid tegelikult saab ka sellest suhtumisest leida vägivaldailminguid. Vägivalda saab tuvastada näiteks minategelase

soovides ja eriti nende tagajärgedes. Samuti on naine mehe sõnul kiuslik: „*Siis tema, kurat kiusas mind ühest päevast teise!*” (lisa 1). Siinjuhul tuleb muidugi arvestada, et see on mehe enda loodud pilt oma abikaasast, naise enda kogemuse või perspektiivi kohta pole kättesaadavat informatsiooni. Kindel on aga see, et mees suhtus oma abikaasasse halvustavalt, soovis naisele surma ning tema soov läks ka täide:

*.,:Läksin surnuaiale,
palusin seal surma.,:
.,:Tule surm, oh päästa mind-
vii mu naine hauda!.,:*

*.,:Läksin koju tagasi,
naine oli surnud.,:
.,:Surmaingel oli ta
oma kaasaks viinud.,:*

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 04.02.25)

Sellest soovimisest said alguse esialgse abikaasa vastased toimingud, sest peale seda lasi mees surnutalitajatel naist eriliste juhtnõotide järgi matta. Ta lasi teistel lahkunuga küll näiliselt austusväärselt ümber käia, kuid nende juhiste tegelik eesmärk oli kindlustada abikaasa surnuna püsimine, kusjuures tuleb mainida, et minategelane põhjendas neid „ettevaatusabinõusid“ samal ajal naist avalikult (ning postuumselt) häbistades:

*.,:Kui teda hauda kanneti,
palusin siis kandjaid.,:*

*.,:Kandke teda hellasti,
hoidke teda süles!.,:
.,:Muidu kurat, mine tea,
ärkab raisk veel üles!.,:*

.,:Ja kui seda kella lüüeti,

palusin siis lööjaid.,:

.,:Mis te kurat jamate,

no ärge helistage!.,:

.,:Minu mõrd see kuuleb ka

teise ilma taade!.,:

.,:Kui teda hauda mateti,

palusin siis matjaid.,:

.,:Matke teda hoolsasti,
ärge raputage!.,:
.,:Matke teda hellasti,
muidu kargab üles!.,:

.,:Haua peale käsksin ma
panda kolm suurt kivi.,:
.,:et ta, kurat iialgi
Üles sealt ei hiili.,:

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 04.02.25)

Senimaani kirjeldavad olukorda eelkõige märksõnad *tahtlikkus* ja *häbistamine*; naine küll sureb, kuid mitte mehe käe läbi. Samas kasutas minategelane oma tahtmise saamiseks mingisugust võimu (näiteks soovis surma, andis juhiseid jne) ehk saab öelda, et loos esineb vägivald selle üldises tähenduses, aga selle kategoriseerimine mõnda spetsiifilisse vägivaldavormi on raskendatud või lausa võimatu. Välja saab tuua ainult seda, et kuna lugu keerleb paarisuhtes olevate inimeste ümber, võib mingil määral siiski tegemist olla paarisuhtevägivaldaga, mille juures on ohvriks pigem naine.

Surnud abikaasa ja talle omastatud kiuslikkuse juurde tagasi tulles peab esmalt vaatama sõna *kiusama* võimalikke tähendusi. Eesti Keele Instituudi Sõnaveeb (2025) annab kaks tähendust, mis sobituvad antud töö konteksti: „*oma tegevuse või käitumisega kellelelgi sihilikult ebameeldivusi tekitama (nt eemale tõrjudes, pidevalt norides, narrides)*” ja „*kellelegi vaeva põhjustama, ära kurnama või mitte rahu andma*”. Niisiis saab üldistavalt öelda, et kiusamisega põhjustatakse kellelegi meelega kurnatust, ebameeldivusi ja/ või vaeva. Seda võib saavutada mitmel viisil, näiteks füüsilise kiusamise tagajärjel kannatab ohver kehaliselt või saavad kannatada tema omandid, sõnalise kiusamise puhul tekitatakse sõnadega kahju (ähvardamine, mõnitamine jne) (Kahre jt 2017). Olemasoleva informatsiooni põhjal ei saa siiski kindlalt väita, kas siinjuhul on tegemist vägivaldaga või mitte. Mees küll asetab end ohvripositsiooni, kuid miski ei kinnita selle rolli paikapidavust. Pigem saab öelda, et mees on (kaudselt) just vägivaldne osapool.

Tähelepanu väärivad ka vande- ja sõimusõnad, mida siin laulus kasutatakse- *mõrd*, *kurat*, *raisk*. Viimased kaks pole küll soolistatud, kuid sellele vaatamata saab siin täheldada soolist erinevust, sest need kõik on enim just naisele suunatud. Sõna *kurat* kasutatakse ainult ühel korral kellelegi teisele suunatult seoses surnu naasmise ennetamisega:

.,:Ja kui seda kella lüüeti,
palusin siis lööjaid!.,:

.,:Mis te kurat jamate,
no ärge helistage!.,:
.,:Minu mõrd see kuuleb ka
teise ilma taade!.,:

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 04.02.25)

Ilmselt kumab ka sellisest sõnakasutusest läbi minategelase halvustav arvamus oma lahkunud naisest. Samas annavad need sõnad tekstile ka omaette humoorika tooni, mida võimendab tõik, et laulu salvestamise hetkel ei olnud suurem osa esitajatest abielualised. Lapsed laulavad kooselulistest probleemidest ehk asjadest, millest nad ei tohiks üldjuhul isegi veel teadlikud olla. Tekib olukord, kus vägivalla tõsidus väheneb ning laul muutub isegi naljakaks. Raskemate teemade üle on arvatavasti nalja heidetud juba aastasadu-tuhandeid, et näiteks negatiivsete kogemustega paremini toime tulla. Sellegipoolest ei saa mööda vaadata tõsiasjast, et keerulise teema naljaks muutmine võib vähendada selle tõsiseltvõetavust ning hägustada aktsepteeritava ja mitteaktsepteeritava vahelisi piire. Berys Gaut (1998) tõi naljade eetilist ja esteetilist käsitlevas artiklis näite vanematest, kes teevad niinimetatud „surnud beebide nalju“ (ingl k *dead baby jokes*) või peavad selliseid nalju humoorikateks. Suurema tõenäosusega nad siiski ei arva, et surnud beebid on naljakas vaatepilt, vaid pigem reageeritakse (naermisega) ettekujutusele väärtushinnangust, mille puhul selline asi inimesele nalja teeks. Samas võivad naljade taga kasvõi alateadlikult ikkagi ka päris arvamusel ja suhtumised peidus olla, naljad võivad meis meie endi jaoks uusi tahke avada. (Samas 1998)

Laulus kirjeldatud tegevus toimub peamiselt avalikus kohas ehk surnuaias, kuid kohati ka privaatse sfääris ehk kodus. Kuna minategelane soovib naise surma ja leiabki ta koju tagasi minnes surnuna, siis tundub, et tunnistajaid ei ole. Väärrib mainimist, et just kodu on see paik, kus jutustatav lugu algab ning lõppeb. Lõpus võtab mees endale noore naise, kuid kogeb, et too kiusab teda sama moodi nagu eelmine. Laulu esimene ja viimane salm on peaaegu identsed, mille põhjal saab ka öelda, et lugu saab otsast uuesti alata ning tekib võrdlus

vägivalla ahelaga. Sellisest ahelast on sageli raske välja murda ning võib öelda, et seda peetakse kehtivaks just ohvriosapooles, kuid sellest välja saamine võib keerukas olla ka agressiivsele osalisele. Samuti ei pruugi alati ilmne olla, kes vägivalla situatsioonis mis rollis on, kuna on võimalik ühest rollist teisele üle minna ning need võivad omavahel seguneda (Stanko 2003: 3).

Autorid pole seda küll laulu juures maininud, aga Lõõtsavägilaste „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise - REMIX” põhineb uuemal rahvalaulul „Oma noore ea sees, võtsin vana naise“². Leidsin selle andmebaasist Kivike ja selle kõige varasem arhiivi talletatud variant pärineb (mulle teadaolevalt) aastast 1937 ning on Elly Luigla poolt kirja pandud Äksi kihelkonnas Kadri Voogilt. Sellel arhiiviversioonil helifaili juures ei olnud, mille pärast ei saa ka öelda, kas selle ning Lõõtsavägilaste laulu viisid omavahel ühtivad. Tekst edastab laias laastus sama lugu, aga selles on vähem salme, teistsugune (isegi teravam) keelekasutus ja lõpp. Näiteks kirjeldab minategelane naise surma vägivaldsemalt („*Surm oli teda käkistand, ;.; ja ilmast maha murdnud;.;*“³) ja nimetab teda *raipeks, vanamooriks*:

Surm oh tule päästa mind,

;.; sest vana naise raipest;.;

Koju jõudes leidsin ma,

vanamoor oli surnud

...

Surnu kandjaid palusin, kandke aga tasa

Muidu ehk-veel vanamoori raibe härkab üles

(ERA II 179, 541 (48) < Äksi - Elly Luigla < Kadri Voog (1937))

Samuti ei võta arhiivivariandi minategelane endale noort ja kiuslikku naist, vaid lihtsalt uue armastava naise:

² ERA II 179, 541 (48) < Äksi - Elly Luigla < Kadri Voog (1937)

³ ERA II 179, 541 (48) < Äksi - Elly Luigla < Kadri Voog (1937)

*.,:Läksin koju tagasi
võtsin noore naise.,:
.,:Nüüd tema, kurat, kiusab mind
ühest päevast teise.,:*

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 04.02.25)

*Koju jõudes võtsin ma,
omal uue naese
Naine võttis armasta
.,;mind ühest päevast teisi.,;*

(ERA II 179, 541 (48) < Äksi - Elly Luigla < Kadri Voog (1937)

Lõõtsavägilaste versiooni lõpp on minategelase jaoks nukram, arvatavasti on sellel mingisugune humoorikas funktsioon. Samuti annab selline lõpp loole eelnevalt mainitud uuesti algamise võimaluse.

Lõõtsavägilaste esituses on muusika samaaegselt nii jõuline, lustlik, hoogne kui ka kaeblik. Salmide taustal on viis alati samasugune ja minoorsema alatooniga, vahepealsed (pikemad) soolod on aga mažoorsemad. Samuti ilmestavad lugu erinevad hõiked, vilistamine ja nutune hää (spetsiifiliselt viimases salmis). Loo lõpus muusika korraks aeglustub, täpsemalt siis, kui peategelane taipab, et ka uus ja noorem naine kiusab teda. See võib väljendada mehe pettumust ning taipamist, et vaatamata kõigele, mis vahepeal juhtus, on ta ikkagi loo algusega võrreldes samas seisus. Samas tuleb hoogne (ja lausa juubeldav) viis peale seda tagasi, mille lõpus lauldakse (minu jaoks) arusaamatus keeles ühte teist laulu ning lugu lõpeb ikkagi mažoorisel noodil. Üldiselt saab öelda, et taustamuusika on sõnadega kooskõlas, sest nii enamik salme kui ka nende taga olev viis on minoorsema ja kaeblikuma kõlaga, aga kõlab siiski piisavalt lõbusalt, et tegevustikule mingisugune lustlik toon anda.

3.1.2. „Kui laubä õhta jõudis”

Laul ilmus aastal 2018 Lõõtsavägilaste albumil „#Kolmaz“ (2018) ja on 4 minutit ning 40 sekundit pikk. Selle loo sõnad on samuti täies mahus leitavad käesoleva töö lisadest (lisa 2).

Minategelane tunneb laupäeva õhtul igavust ning otsustab selle peletamiseks linna vargile minna. Seal murdis ta sakste majja sisse, kus ta taipas, et majas on veel keegi. Köögist leidis mees ühe naise, ähvardas teda ning läks edasi kõrtsi. Sealt liikus ta oma arvatava silmarõõmu juurde, kellega nad omavahel hellusi jagasid, kuniks politsei neile ukse taha tuli. Ta põgeneb ning jõuab seda juba tähistama hakata, kuid satub sellele vaatamata siiski vangi.

Selles laulus pole samuti otse välja toodud, et lugu esitatakse mehe vaatepunktist, aga ka siin saab autorite soost lähtuvalt oletada, et ka sinne minategelane on meessoost.

Siin laulus esineb vägivald ähvardamise näol. Vargil olles ähvardab minategelane naist nimega Liisa, kellele ta lubab mitte liiga teha, kui too midagi ei räägi. Samuti lubab ta naist füüsiliselt vigastada, kui too teda ei toida:

*Oh Liisa ole vaga
ei ma tee sul paha
kui sa mind ei tülitä*

*Sa Liisa anna süüia
või muidu saad sa liüia
vorstid laual auravad*

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 04.02.25)

Olukord vastab esmalt vägivalda üldistele tunnusjoontele, kuna minategelane ähvardab Liisat ning seda tehes ka räägib talle, mida ta naisele vastuhaku puhul teha kavatseb. Samuti saab seda omakorda liigitada vaimse vägivalda alla, sest ohvrit ähvardatakse korduvalt ning kuna ta hakkas ähvardajat (ehk vägivaldset) kartma. Viimast kinnitab näiteks see, et peale ähvardamist on toit laual ehk ta järgis viga saamise vältimiseks vägivaldse osapoole tahtmist. Loo lõpu poole pannakse minategelane vangi, keegi pidi politseile vargusest teatama ning varast ka kirjeldama. Lugejale/ kuulajale teadaoleva informatsiooni põhjal saab järeldada, et

tunnistajaid oli ainult üks ehk võib oletada, et Liisa teavitas politseid ähvardustele vaatamata. Seda saab tõlgendada ka vastuhakuna, isegi kui see toimus vägivaldse olukorra järgselt.

Terve lugu keerleb korra rikkumise ümber ning näiliselt võib vägivalda märgata veel ühest kohast. Nimelt mainiti politsei eest põgenemise kirjelduses püstoli laskmist ning et see ehmatas Hildat („*Siis Hilda veidi kohkus, kui mul püstol paukus, aknast välja kargasin*” (lisa 2)). Pole öeldud, kas püstolilask ka kedagi või midagi tabas, mille tõttu ei ole ka võimalik teada, kas keegi sai selle tõttu viga. Peab aga mainima, et sõna *kohkuma* on mitmetähenduslik, Eesti Keele Instituudi Sõnaveeb (2025) annab selle tähenduseks “*äkki hirmu tundma, kartma hakkama*” ning toob sünonüümidenäidena välja sõnad *ehmatama*, *ehmuma* ja *õuduma* (2025). Ehmatamine ja ehmumine ei pruugi olla tahtlikud ega tekitada mingisugust vaimset ega füüsilist kahju ehk kui olukorda nende sõnade kaudu mõtestada, ei pruugi siin tegemist olla vaimse vägivallaga. Kui aga lähtuda sõna tähendusest ehk märksõnadest *hirm* ja *kartmine*, tekib olukord, kus minategelane tekitas põgenemise eesmärgil (ehk isegi omakasupüüdliselt) Hildale vaimselt kahju. Siin vastaks situatsioon justkui vaimse vägivalla tunnustele, aga teadaoleva informatsiooni põhjal ei saa öelda, kas selline asi on ka varem juhtunud ehk kas olukord on *korduv*. Selle pärast ei saa seda seika ka vaimse vägivalla alla täie kindlusega liigitada. Samas vastaks see mingil määral justkui üldisemale vägivalla definitsioonile, kuid ka siinjuhul pole kategoriseerimiseks lihtsalt piisavalt informatsiooni. Muidugi oleneb vägivalla olemasolu ka selles olukorras lugeja tõlgendusest, aga leian sellegipoolest, et selline näide ilmestab kui kergesti võib lihtsalt nii-öelda õige sõna kasutamisega millegi tähendust ähmastada ja/ või peita. Vaga vesi, sügav põhi.

Ka sellel lool on potentsiaal ringiratast käia, tegevustik algab laupäeva õhtul kodust ning lõppeb vangimajas, kus minategelane arvatavasti ka oma pühapäeva mööda saatis. Laupäeva õhtu ja terve pühapäev on sageli töötava inimese jaoks ainsad vabad päevad nädalas, samad sündmused võivadki selle tõttu jääda nädalavahetuseki korduma. Samuti toimus suur osa tegevustikust küll avalikus kohas, täpsemini linnas, aga vägivald pandi siiski toime privaatsfääris, sest vargil olles polnud kõrvalisi asjaosalisi peale vägivallatseja ja ohvri. Hiljem Hilda juures olles lisandub politseiniku tegelaskuju, keda ilmestab talle antud madalam hääletoon ja monotoonne kõnemaneeer, mille pärast on tema öeldud võimalik ülejäänud tekstist selgelt eristada. Huvitaval kombel ei tehtud näiteks naistegelaste öeldule niisugust kuuldavat eristust. Nende käitumist ning reaktsioone küll kirjeldati, aga üldjuhul olid nad pigem passiivsed ja paiksed. Näiteks püstoli paukumise taustal oli (kõige

tõenäolisemalt) kuulda Hilda ehmatushäälitsusi, aga kui tal midagi öelda oli, siis vahendas seda hoopis minategelane: „*Kui Hilda suud mul andis, ütles sa mul kallis*“ (lisa 2). Tegemist võib muidugi olla ka tsiteerimisega, aga sellele vaatamata ei ilmestata naiste öeldut, vaid ainult nende tehtut.

Sellegi pala juures pole autorid-esitajad välja toonud, et laulu eesmine pool ja viis põhinevad suures osas uuemal rahvalaulul „*Kui lauba õhta jõudis*“⁴. Loo kogusid 2000. aastal Astrid Tuisk, Pille Niin ning Andres Korjus Venemaal Ülem-Suetuki külast Konstantin Konstantinovit ja Miina Trikmanilt. On huvitav märkida, et arhiveeritud laulus lõppeb lugu teistmoodi ning palju varem. Sakste majas vargil olles kuuleb minategelane küll Liisat köögis köhimas, aga peale seda ta ei ähvarda naist, vaid kinnitab talle, et ta ei tee talle liiga. Loo lõpus leiavad nad end ühest voodist, mida minategelane paradiisiga võrdleb:

*.,: Kui sakste tuppa jõudsin
ja kulda tasku pistsin,
Liisa köögis köhatas. .,:*

*.,: S(in)a kuule, kallis Liisa,
ära tõsta kisa,
ega mina sind ei tülitata. .,:*

*.,: Me Liisaga ühes^e voodis
naa kui paradiisis,
sain mina armu maitseda. .,:*

** kui saksa tuppa jõudsin*

** nii kui paradiisis*

(ERA, CD 437 (29) < välismaa, Venemaa, Krasnojarski krai, Karatuzskoje raj., Ülem-Suetuki k. - Pille Niin; Astrid Tuisk; Andres Korjus < Konstantin Konstantinov, 1930; Miina Trikman, 1941 (09.2000))

Huvitaval kombel ei esine selles variandis vägivalda ning minategelase armsaima rolli täidab Hilda asemel hoopis Liisa. Lõõtsavägilaste versioonis kaob minategelase ja Liisa vaheline

⁴ ERA, CD 437 (29) < välismaa, Venemaa, Krasnojarski krai, Karatuzskoje raj., Ülem-Suetuki k. - Pille Niin; Astrid Tuisk; Andres Korjus < Konstantin Konstantinov, 1930; Miina Trikman, 1941 (09.2000)

lähedane suhe ning asendub vägivallatseja-ohvri omaga. Pole kindel, miks selline muudatus tehti, kuid on võimalik, et seda tehti näiteks laulu pikemaks venitamise eesmärgil. Miks autorid selleks just vägivalla lisamise kasuks otsustasid, pole selge.

Selle laulu taustamuusika on lustlik, hoogne ning rõõmsameelne nii salmide kui ka soolode ajal, mis tõlgendab sündmuseid lõbusas võtmes ka siis, kui jutt käib hoopis mõnest süngemast situatsioonist. Lisaks ilmestatakse kirjeldatavaid olukordi erinevate häälte ja helidega, näiteks politsei monotoonne jutt ukse taga, püstolilask, Hilda nutune häälightsus, (vabadust tähistavad) hõiked. Alles peale viimast salmi muusika aeglustub, kõigub hetkeks häirekella matkivalt kahe noodi vahel ning raugneb, peale mida on kuulda helisignaaliga summutatud sõimu- või vandesõna. Viimane võib olla reaktsioon vangi sattumisele, aga sellest rääkiva salmi ajal mängiti ikkagi sama (rõõmsat) viisi, kuigi olukord ise oli minategelasele negatiivne.

3.2. Curly Strings

Siin analüüsin järjest Curly Strings'i laulusid „Miks sa murrad mind“ ning koos Nubluga valminud „Olge terved, tütrekesed!“.

3.2.1. „Miks sa murrad mind“

Pala „Miks sa murrad mind“ ilmus 2017. aastal Curly Strings'i „Hoolima“ (2017) albumil ning on 3 minutit ja 15 sekundit pikk. Laulu sõnad on leitavad lisadest (lisa 3).

Loo minategelane pärib kelleltki, miks teda „murtakse“ ning laulus kirjeldatud viisidel koheldakse. Laul on pigem lüüriline, otsest tegevust siin (lineaarselt) ei toimu. Lugu esitab naine (Eeva Talsi), mille põhjal võib ka eeldada, et minategelane on naissoost ehk laulu esitatakse naise perspektiivist.

Selles loos räägitakse vägivallast minategelase pilgu läbi ja seda tehakse peamiselt metafoorses tähenduses – vaid ühes lauses räägitakse vägivallast sõna otseses mõttes haiget tegemisena: „*Teed haiget minule*“ (lisa 3). Ülejäänud loo puhul võib esmapilgul tunduda, et

salme individuaalselt vaadates ei ilmne selles otseselt vägivalda, kuid tegelikult moodustab tekst tervikuna vägivaldsete tunnustega olukorra kirjelduse. Naine on selgelt ohvripositsioonis, mida rõhutab näiteks iga salmi alguses korduv lause: „*Miks sa murrad mind*“ (lisa 3). Siinjuhul tuleb ka välja tuua sõna *murdma* mitmetähenduslikkus. Eesti Keele Instituudi Sõnaveeb (2025) annab sellele mitu definitsiooni, millest sobituvad antud laulu konteksti kolm- 1) „*surudes, väänates vm viisil midagi katki tegema, selle kuju või asendit muutma*“, 2) „*millestki seni kehtinust üle astuma, seda enam mitte järgima; midagi olematuks muutma*“ ja 3) „*(jõuga, takistusi või vastupanu kohates) kuhugi tungima, kedagi või midagi ründama*“. Näib, et iga tähenduse puhul on lõpptulemus üldjoontes sama – keegi või miski saab kahjustada ja/ või haiget ning selle saavutamiseks kasutati jõudu ja/ või võimu. Samuti julgen väita, et juba mitmekordne küsimine, et miks kedagi murtakse, viitab tegevuse tahtlikkusele ja korduvusele ehk saab öelda, et loos kujutatud väärkohtlemisel on nii füüsilise kui ka vaimse vägivalda tunnused. Need võivad lisaks viidata veel ka lähisuhtevägivalda olemasolule, kuna teksti põhjal on võimalik oletada, et minategelane pöördub oma korduva küsimusega just lähedase inimese poole ning kuna laulus kirjeldatu vastab suuresti sellele vägivaldavormile omastele olukordadele. Näiteks laulu eesmisel poolel, esimeses ja teises salmis, kirjeldatakse, et minategelase lähedane on ta oma kodukohast piltlikult öeldes ülesse juurunud ja eemale viinud oma teistest lähikondlastest. Lähisuhtevägivalda puhul on üpris sagedane, et agressiivne osapool hakkab ohvrit oma perest ja sõpradest järk-järgult eraldama nii füüsilises/ asukohapõhises kui ka vaimses mõttes (SotsLähi 2024):

Miks sa murrad mind

Tassid tuppa endaga

;;Sinna kus mu õielehed jäävad närbuma.;;

Miks sa murrad mind

Viid juurtest eemale

;;Kodust, kus mu õed ja vennad kokku hoiame.;;

...

Miks sa murrad mind

Ja hoiad endale

∴: Tead ju et mu õielehed puhkenud vaid sinule∴:

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 03.02.25)

Kuigi vägivalda toimepaneku asukohta pole otseselt väljendatud, võib just teistest eraldamine ja „endale hoidmine“ viidata selle toimumisele privaatsfääris. Lisaks vihjatakse viimases salmis lausega „Tead ju et mu õielehed puhkenud vaid sinule“ ka veel ühele lähisuhtevägivallale omasele tunnusele (lisa 3). Nimelt on vägivallatsejad sageli armukadedad ning kahtlustavad (vahel alusetult), et partnerid on truudusetud olnud, mille pärast peavad ohvrid siis tihti neile kuidagi vastupidist kinnitama (VLP). Ilmselt väljendubki viimases lauses minategelase katse oma truudust tõestada.

Samas on võimalik tekstis märgata ka seda, et naine soovib vähemalt mingil määral ka (suhtevälist) eneseteostust:

Miks sa murrad mind

Ma tahan tärgata

∴: Ja õitseda ja lõhnata veel kaua rõõmuga∴:

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 03.02.25)

Tekib kahetine situatsioon, kus minategelane tahaks justkui ühest küljest vabadust, aga teisest küljest siiski lojaalsuse näitamise seotust jätkata ja võib-olla isegi tugevdada.

Teise ehk vägivaldse osapoole sugu ei mainita kordagi, mis jätab loole tõlgendusruumi. See võib näiteks kirjeldada nii romantilisi kui ka perekondlikke vägivaldseid suhteid. Naine küsib selle loo vägivallatsejalt, miks too teda niimoodi kohtleb, kuid ei saa ühtegi vastust. Teisele osapoolele ei anta muidugi kordagi sõna ehk vastust ei olegi võimalik saada, laul on monoloog.

Samuti tuleb välja tuua, et kui minategelane endaga juhtunut kirjeldab, siis räägib ta endast enamjaolt kui (õrnast) lillest:

Miks sa murrad mind

Tassid tuppa endaga

.,:Sinna kus mu õielehed jäävad

närbuma.,:

Miks sa murrad mind

Viid juurtest eemale

.,:Kodust, kus mu õed ja vennad kokku

hoiame.,:

...

Miks sa murrad mind

Ma tahan tärgata

.,:Ja õitseda ja lõhnata veel kaua

rõõmuga.,:

Miks sa murrad mind

Ja hoiad endale

.,:Tead ju et mu õielehed puhkenud vaid

sinule.,:

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 03.02.25)

Vägivald ilmnebki peidetud tähenduses, sellest räägitakse nii-öelda läbi lillede, millel võib olla omakorda ka olukorda pehmendav või selle tõsidust vähendav funktsioon. Ühest küljest võib see olla minategelase katse end toimunust kuidagi distantseerida ning seeläbi teha olukorrast rääkimine endale kergemaks. Ühtaegu võib sellise mitte-inimlike tunnuste endale omistamise tagajärg olla indiviidi inimlikkuse vähenemine või selle kadumine, äärmisel juhul võib tegemist olla isegi (enese)objektistamisega. Samas esitab ta end just elava looduse objektina, mitte näiteks kivi või liivaterana, ehk ta räägib inimeste vahelistest suhetest läbi loodusmetafooride, mis võib tema inimlikkust just hoopis selgemini esile tuua.

Nii sõnadest, meloodiast kui ka laulmisviisist õhkub väsimust, lootusetust ja arusaamatust. Sõnad ja viis on mõlemad hellalt, aga ikkagi kurblikult esitatud, samuti on soolo salmide taustal mängitava muusikaga võrreldes anuvam ja kurvem. Selle loo puhul on nii sõnad, tähendus kui ka taustamuusika melanhoolsed ehk need ei tekita omavahel mingisugust kontrasti või paradoksaalsust. Viimase all mõtlen seda, et siin pole näiteks kurbade sõnade taustale pandud rõõmsat ja hoogsat muusikat.

3.2.2. Curly Strings, feat. Nublu „Olge terved, tütrekesed!“

Curly Strings ja Nublu avaldasid loo „Olge terved, tütrekesed!“ 2020. aastal singlina, kuid see on ilmunud ka Curly Strings albumil „Pidu meis eneses“ (2021). Laul on 3 minutit ning 17 sekundit pikk ja on samuti täies pikkuses lisadest leitav (lisa 4).

Laulus jutustavad neiu ja noormees kohati dialoogi vormis loo ühest tüdrukust. Alguses räägib naisjutustaja minavormis, et ta läks metsa luuamaterjali koguma ning sattus väljas olles kokku Sulevipoja ja/ või Kalevipojaga. Mehed tunduvad vahel olevat nii eraldiseisvad tegelased kui ka üks ja sama karakter, aga kuna laulusõnades esineb siinjuhul parallelismi ehk mõttekordust, siis on tõenäoliselt siiski tegemist ühe mehega. Mees tahab temalt suudlust, neiu pussitab teda enesekaitse eesmärgil ning jookseb nuttes koju tagasi. Siis räägib meesjutustaja naise ilust ning sellest, et vähesed on talle suud saanud anda. Samuti ta lohutab neiu, kirjeldab väljas juhtunut ja mõistab hukka seda, et tütarlast ei kuulatud (kui ta arvatavasti vastumeelt ja vastupanu väljendas). Seejärel võrdleb naisjutustaja olukorda sellega, mis Saarepiigaga eeposes „Kalevipoeg“ juhtus ja kiidab noori naisi: „*ja noored neiud teavad nüüd paremini, nagu ema ja isa neile õpetasid*“ (lisa 4). Loo lõpus soovitakse neidudele tervist ja heaolu.

Selles laulus räägitakse vägivallast nii minategelase kui ka nii-öelda kõrvaltvaataja perspektiivist. Kõige selgemalt esineb loos seksuaalset vägivalda ning see väljendub selles, et mees üritab naiselt suudlust saada vastu tema tahtmist. Sellist nõusoleku puudumist kinnitab neiu vastuhakk ning saab öelda, et ka sõna *kiuste* kasutamine: „*küsis multa suisa suuda, suisa suuda, kiusta kätt*“ (lisa 4). Samuti kinnitab nõusoleku puudumist koht, kus meesjutustaja kirjeldab meestegelase olukorda ning taunib tema tegu:

Kõlas hüüd, välk ja hiljem veel üks pauk

Kalevipoeg siruli kui metsa eksind rauk

Südames on raev, aga rinnus on üks auk

Miks ei kuulanud, mis tütarlaps sul ütles, loll?

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 13.04.2025)

Mainimata ei saa ka muidugi jätta loos esinevat füüsilist vägivalda, mida naine kasutab enesekaitsevahendina. Seda ei mõisteta hukka ning võib öelda, et seda isegi julgustatakse vajadusel kasutama. Ühest küljest on siin justkui vägivallatseja ja ohvri rollid vahetunud, teisest küljest saab öelda, et ohver säilitab oma algse positsiooni ka end kaitstes. Vägivaldne tegu pannakse selles loos toime küll vabas õhus, kuid sellele vaatamata privaatses olukorras – metsas, kus tunnistajad puudusid.

Kuigi autorid pole seda kusagil maininud (vähemalt laulu juures pole seda informatsiooni kirjas), põhinevad selle loo sõnad suuresti lüroepilisel regilaulutüübil „Suisa suud“. Valisin võrdluseks „Eesti rahvamuusika antoloogia“ veebiväljaandes (Oras, Sarv 2016) avaldatud variandi, mis koguti Juuli Ottilt 1936. aastal.⁵ Selle sõnad on väga sarnased Curly Strings ja Nublu loo sõnadele, kuigi laulude viisid ei ühti. Nii pala „Olge terved, tütrekesed!“ meloodia kui ka ülejäänud (s.t laulutüübile mitte tuginev) tekst tunduvad olevat autorite omalooming. Regilaulus antakse tegevust edasi naisest minategelase silme läbi, lugu algab sama moodi kodunt metsa siirdumisega, kuid koju jõudes küsivad vanemad temalt ise juhtunu kohta, mille peale tüdruk jutustab neile seda, mida kuulajale juba varem kirjeldati ehk kasutatakse korduslaulu kompositsioonivõtet. Lõpus kiidavad mõlemad tütart selle eest, et ta end kaitstes ja minategelane räägibki lugu ainult oma vanematele. Curly Strings ja Nublu loodud laulus pole vanematel nii suurt rolli, neiu isegi ei räägi neile juhtunust. Neid mainitakse ainult ühes kohas, kusjuures ei mõelda selle all spetsiifiliselt minategelase vanemaid, vaid üleüldiselt noorte naiste vanemaid:

Just nii, just nii nagu eeposeski

Saarepiigal ei läinud seal hästi

Ja noored neiud teavad nüüd paremini

Nagu ema ja isa meile õpetasid

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 13.04.2025)

⁵ Vt nt ERA, Pl. 29 A1 < Kolga-Jaani khk., Võisiku v., Odiste k. – H. Tampere, A. Pulst Riigi Ringhäälingus 1936. a. < Juuli Ott, 67-a. [LP VI 4; CD2-26]. Viidang 1997, 40–41.

Regilaulutüübiga võrreldes edastab Curly Strings ja Nublu loodu sama lugu, aga nad lisasid sinna ka enda kommentaari juhtunu kohta, milles lohutatakse minategelast ja mõistetakse ahistajat hukka. Lugu lõppeb mõlemas versioonis sarnaselt, aga arhiivivariandis soovivad vanemad ainult enda tütrele tervist, Curly Strings ja Nublu omas soovivad jutustajad tervist üleüldiselt neidudele:

.,:Olge terved, tütrekesed!.,:

.,:Oma au kaitsemasta!.,:

.,:Kaalikad ja vaarikad ja maasikad ja herved

Tütarlapsed noored olge tugevad ja terved.,:

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 13.04.2025)

Eite vastas, taati vastas:

*“Ole terve, tütrekene,
oma au kaitsemasta,
suurta koera surmamasta!”*

(ERA, Pl. 29 A1 < Kolga-Jaani khk., Võisiku v., Odiste k. – H. Tampere, A. Pulst Riigi Ringhäälingus 1936. a. < Juuli Ott, 67-a.

[LP VI 4; CD2-26]. Viidang 1997, 40–41.)

Sealjuures pöördusid nad justkui ka üleüldiselt kuulajate poole, mida kohtab samuti laulu alguses:

Lubage esitleda

Ühte lõbusat lugulaulu

Mõtiskledes Kalevipojast ja laia maailma ohtudest

Nublik

Curly

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 13.04.2025)

Dialoogi puhul tuleb välja tuua, et naisjutustaja asetab end vahepeal loo minategelase kohale, ta seab end ohvri rolli. Meesosapool end loos esinevate meeskarakteritena ei esita, vaid on pigem kuulaja ning lohutaja. Samuti esitab huvitaval kombel just naine laulus neid osasid, mis ühtivad arhiivis talletatuga ning mees neid, mis on esitajate enda looming. Nii-öelda

vana ja uus, pärimuslik ja modernne saavad vaheldumisi sõna, justkui näitamaks, et olukord oli aktuaalne varem ning on seda ka praegu.

Saatemuusika on lustlik, aga vahel ka hiiliv, ettevaatlik (näiteks siis, kui Eeva Talsi esimest korda laulma hakkab). Rahulikumate kirjelduste taustal on ka muusika rahulikum, ühtlasi mängitakse saatemuusikas siis vähem instrumente, näiteks metsa minekust rääkimise ajal on kuulda ainult kitarri. Pingelisema olukorra puhul muutub ka muusika julgemaks ning pingestatumaks, samuti lisandub rohkem pille. Näiteks ilmneb see siis, kui minategelane kirjeldab enda kaitsmist, mille taustal on kuulda kitarri ja viiulit. Soolo(de) ajal on muusika pigem hoogne. Muusika on kõige jõulisem lõpu poole, mis algab naisjutustaja ütlemisega „*Just nii, just nii nagu eeposeski*“ (lisa 4) ning on kuni loo lõpuni suhteliselt samaväärsel tasemel. Siis lauldakse sama jõuliselt ridasid „*Olge terved, tütrekesed! (Oma au kaitsemasta!)*“ ning „*Kaalikad ja vaarikad ja maasikad ja herved, tütarlapsed noored olge tugevad ja terved*“ (lisa 4), seejärel läheb muusika kiiresti, kuid sujuvalt, vaiksemaks ning lugu lõppeb viimasena kõlava positiivse sooviga. Üldiselt võib öelda, et sõnad on muusikaga kooskõlas ehk muusika peegeldab kirjeldatavas olukorras esinevat pingestatust.

4. Lugude võrdlus

Selles peatükis võrdlen analüüsitud lugusid ning otsin nede vahelisi sarnasusi ja erinevusi.

4.1. Lõõtsavägilaste lugude omavaheline võrdlus

Mõlemad lood esindavad arvatavasti esitajaist endist lähtuvalt mehe perspektiivi ning lugu edastatakse *mina*-vormis, aga mõlemas laulus suheldakse siiski ka teiste tegelastega. Samuti kulgevad mõlemad lood linearselt ning algavad minategelase kodust, kuid lõppevad erinevalt. „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ lõppeb peategelase kodus, aga „Kui laubä õhta jõudis“ hoopis vangimajas. Suur osa tegevustikust toimub mõlemas palas linnakeskkonnas, aga vägivald pannakse teises laulus („Kui laubä...“) toime privaatsfääris. Vägivald on mõlemas loos (pigem) olemas, esimeses laulus („Kui mina ükskord...“) oli see kaudne, kindlat vägivalla vormi ei olnud seal võimalik tuvastada, aga kirjeldatu vastas siiski vägivalla üldistele tunnustele. Teises („Kui laubä...“) võis tuvastada vaimset vägivalda ähvardamise näol. Mõlema loo puhul oli vägivald (enamjaolt) suunatud mõne naistegelase vastu ning vägivallatseja rollis oli esmajoones just meessoost minategelane (kuigi esimeses loos („Kui mina ükskord...“) aetas minategelane ennast ohvri positsiooni). Naised on nendes lauludes vägivalla ohvrid ebaproportsionaalselt ehk võib öelda, et nendes lugudes esineb ehk isegi naistevastane (sooline) vägivald. Naiste vastu suunatud vägivalda leiab ka teistest Lõõtsavägilaste lauludest, näiteks laulus „Minna“ (2018) on kirjeldus „*koju minnes papa, andis Minnil tappa*“. Samas leidub nende repertuaaris ka lugusid, kus esineb näiteks meestevahelist vägivalda: „*Siis hakkasid nad kaklema, ei kumbki kannatand, et teine julges pidada ta neiut halvemaks*“, („Kaks peiut“ 2018).

Mõlemas laulus aitab taustamuusika toimuvast luua lustlikku ja hoogsat pilti, aga esimeses („Kui mina ükskord...“) on saatemuusika samal ajal ka minoorse (ala)tooniga. Teises laulus („Kui laubä...“) mängitakse rõõmsakõlalist muusikat ka siis, kui tegelikult kirjeldatakse

mõnda negatiivsemat situatsiooni ehk muusika toetab (olenemata kirjeldatust) sündmuste lõbusas võtmes tõlgendamist. Lisaks aeglustub muusika mõlema loo lõpus. Sellegipoolest leidis ka erinevus. Nimelt mängiti esimese laulu („Kui mina ükskord...“) soolode ajal teistsugust viisi, kui mängiti salmide taustal, teises loos („Kui laubä...“) kõlas aga terve loo vältel sama meloodia. Ühise ilmestusvõttena kasutatakse mõlemas teoses erinevaid helisid või häälightsusi, näiteks kõlavad hõiked, püstolilask.

Samuti polnud kummagi loo juures välja toodud, et need põhinevad uuemal rahvalaulul. Huvitaval kombel on mõlemal lool Lõõtsavägilaste versioonides negatiivsem lõpp kui arhiivivariantides. Arhiiviversioonides on minategelane lõpus armastava naise juures, aga Lõõtsavägilaste minategelased on kas järjekordse kiusliku naise küüsis või hoopis vangis. Sellega seoses toon ka välja, et esimese loo („Kui mina ükskord...“) arhiivivariandis oli samuti vägivalda käsitletud, Lõõtsavägilased lisasid enda interpretatsioonis seda lihtsalt natuke juurde. „Kui laubä õhta jõudis“ arhiiviversioonis aga vägivalda polnud, ansambli tõlgenduses oli vägivald oluliselt suurem osakaal.

4.2. Curly Stringsi lugude omavaheline võrdlus

Mõlemas laulus esitatakse lugu (esitajast lähtuvalt) naise perspektiivist ning pigem *mina*-vormis, aga kummaski ilmneb siiski iseärasusi. Pole täpsustatud, kelle poole minategelane laulus „Miks sa murrad mind“ pöördub, aga konteksti põhjal võib eeldada, et tegemist on lähedase isikuga. Kaaslasele ei anta sõna ning minategelane ei saa oma päringutele vastuseid. Loos „Olge terved, tütrekesed!“ saab sõna ka meessoost kommentaator-jutustaja. Ta pöördub nii minategelase kui ka kuulaja poole ning ei räägi endast kordagi, naisest minategelane pöördub samuti vahepeal kuulaja poole. Siinkohal tasub mainida, et Curly Stringsi repertuaaris on ka laule, mille nii-öelda esilauljaks on mõni ansambli meessoost liige. Seega saab öelda, et neil on ka mehe perspektiivist esitatud lugusid, näiteks laulab „Miraazi“ (2015) Taavet Niller ja „Reverendi“ (2014) Villu Talsi.

Mõlemas laulus esineb füüsilist vägivalda, aga esimeses („Miks sa murrad mind“) leidub ka vaimset vägivalda ning nende kahe vormi koostoimest võib välja lugeda lähisuhtevägivalda. Teises laulus („Olge terved, tütrekesed!“) esineb seksuaalvägivalda. Mõlemas loos on

minategelane ohver ehk vägivallast räägitakse väärkoheldu pilgu läbi, aga teises laulus („Olge...“) hakkab ta vägivallatsejale vastu ennast kaitstes ning seda tehes segunevad mõlema osapoole rollid. Sellele vaatamata mõjutab vägivald naisi nendes lauludes ebaproportsionaalselt ehk võib öelda, et ilmneb naistevastane vägivald.

Saab öelda, et vägivaldne situatsioon toimub mõlemas loos privaatses keskkonnas. Esimeses laulus („Miks sa...“) pole selle asukohta küll otse välja toodud, aga ohvri eemaldamine oma teistest lähedastest võib sellele siiski viidata. Teises loos („Olge...“) pannakse vägivald toime küll vabas õhus, täpsemini metsas, aga siiski kõrvaltvaatajate puudumise pärast privaatsfääris.

Olen küll leidnud Curly Strings'i repertuaarist lugusid, kus naine pistab rinda negatiivsemate emotsioonide ja olukordadega, aga nendes pole võimalik edukalt tuvastada otsest vägivalda. Näiteks lauludes „Kättemaks“ (2014) ja „Kuule, mees!“ (2014) räägitakse vastavalt partneri petmisest ja suhtest, millega minategelane rahul pole, kuid neist ei saa välja lugeda vägivalda. Sellegipoolest on võimalik märgata, et need lood moodustavad koos siin analüüsitud lauludega sarnase temaatilise tsükli. Koos „Miks sa murrad mind“ lauluga moodustub justkui ühe pikema loo kirjeldus, kus naine peab mõnda aega toime tulema mitterahuldava elukaaslase ja suhtega. Sellest ta lõpuks aga tüdineb, teeb partnerile nii-öelda tagasi (ehk petab vastu) ning otsustab lõpuks lahkuda. Koos „Olge terved, tütrekesed!“ looga tekib rühm, milles räägitakse naiste enda eest seismisest kooselulises aspektis, mis võib omakorda julgustada kuulajaid enda eest seisma.

Taustamuusika on esimesel laulul („Miks sa...“) rahulik ning melanhoolsem, loo ja muusika vahel ei teki kontrasti. Teisel laulul („Olge...“) on samuti viis ja sõnad omavahel kooskõlas, muusika peegeldab kirjeldatavate olukordade pingestatust.

„Miks sa murrad mind“ tundub olevat autorite enda looming, aga „Olge terved, tütrekesed!“ põhineb suures osas regilaulutüübil, kuigi üpris mahukas osa laulust – täpsemalt Nublu lauldud osad – on ka omalooming. Teisel analüüsitud laulul („Olge...“) oli pigem positiivne lõpp, esimese loo („Miks sa...“) lõpu positiivsuses või negatiivsuses ei saa kindlaid järeldusi teha, sest seal ei ole otseselt tegevustikku ning lugu ei lahene.

4.3. Lõõtsavägilaste ja Curly Strings'i lugude võrdlus

Mõlema ansambli lood on esitatud peamiselt minategelase perspektiivist ja *mina*-vormis, kuid laulus „Olge terved, tütrekesed!“ saab sõna ka meesjutustaja ning laulus „Kui laubä õhta jõudis“ lastakse rääkida samuti politseinikul ja kaudselt ka naistegelasel (Hildal). Mõlema kollektiivi laulude minategelaste erinevus seisneb nende soos, mis tundus sõltuvat pigem ka esitaja enda sugupoolest. Soost rääkides ilmneb nende lugude vahel ka sarnasus, nimelt on igas laulus vägivald sagedamini suunatud naise vastu ehk ohvirolli täidab naine. Need rollid võisid küll seguneda (näiteks „Olge terved, tütrekesed!“) või näiliselt olla vahetunud või muidu ebaselged (näiteks „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“), aga sellest olenemata sai alati just naistegelane kuidagi kahjustada või isegi surma. Selle põhjal võiks öelda, et kõikides analüüsitud lauludes käsitletakse ühel või teisel moel naistevastast vägivalda. Samuti pannakse igas laulus vägivald toime pigem privaatses keskkonnas, üheski laulus ei olnud peale ohvri ja vägivaldse osapoole (otseselt) tunnistajaid. Need privaatsfäärid erinevad ainult oma loomu poolest, Lõõtsavägilaste puhul toimus see linnakeskkonnas leiduvas privaatses ruumis. Curly Strings'i laulus „Miks sa murrad mind“ seda keskkonda ei täpsustatud, aga loos „Olge terved, tütrekesed!“ leidis see aset metsas, kaasinimestest eemal.

Analüüsitud Lõõtsavägilaste laulude taustamuusika on üpris lustlik ja hoogne, kuid laulul „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ on sellegipoolest ka samaaegselt minoorsem kõla, mis tuleb kõige selgemini esile salvide taustal. Sellegipoolest panustab muusika sellesse, et lugusid saaks lõbusas võtmes tõlgendada olenemata kirjeldatava situatsiooni tõsidusest. Samuti ilmestavad Lõõtsavägilased oma lugusid erinevate helide, hõigete ja häälte kasutamisega, analüüsitud Curly Strings'i lugudes selliseid ilmestusvõtteid ei kasutatud. Curly Strings'i laulude juures saab veel välja tuua, et mõlemas laulus olid muusika ning sõnad omavahel kooskõlas, näiteks kurvemates ja pingelisemates tekstikohtades oli ka muusika vastav. Mõlema kollektiivi laulude taustal oli muusika siiski kindel ja korduv.

Analüüsitud lugudest põhinesid kolm mõnel arhiivis leiduval laulul – mõlemad Lõõtsavägilaste lood uuematel rahvalauludel ja Curly Strings'i ning Nublu koostöös valminud „Olge terved, tütrekesed!“ regilaulutüübil. Ühtlasi ei olnud nendest ühegi juures mainitud, et nende loomisel on toetunud varasemalt talletatud lauludele. Ainult üks laul,

„Miks sa murrad mind“, on (mulle teadaolevalt) täielikult autorilooming. Pala „Kui laubä õhta jõudis“ meloodia on sama, mis arhiivi talletatud laulul; teise Lõõtsavägilaste loo puhul polnud võrreldaval variandil helifaili. Mainimata ei saa jätta, et Lõõtsavägilased lisasid oma interpretatsioonidele üldjuhul vägivalda kirjeldusi juurde, laulu „Kui laubä õhta jõudis“ arhiivivariandis puudus vägivald täiesti. Curly Strings ja Nublu lisasid oma tõlgenduses („Olge terved, tütrekesed!“) juhtunule pigem jutustajate omavahelise arutelu ning kommentaari. Samuti ei olnud nende versioonis vanematel nii suurt rolli. Lisaks lõppesid Lõõtsavägilaste lood võrreldes arhiivivariantidega negatiivsemalt, armastava naise embusesse langemise asemel satub minategelane hoopis lõksu, olgu selleks kiuslik naine või vangimaja. Curly Strings ja Nublu versioon lõppeb arhiivis talletatuga suhteliselt sarnaselt – mõlemas soovitakse neiule või neidudele tervist.

Analüüsitud laulude põhjal saab kinnitada, et ka pärimusmuusikas on vägivalda keeruline määratleda ning et selle erinevate tüüpide ära tundmine on samuti omaette väljakutse.

Kokkuvõte

Siinse bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, kuidas käsitletakse vägivalda teemat tänapäevastes eesti pärimusmuusika alla kuuluvates lauludes. Analüüsisin selleks nelja laulu kahelt kollektiivilt: Lõõtsavägilastelt „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ ning „Kui lauba õhta jõudis“ ja Curly Stringsilt „Miks sa murrad mind“ ning nende ja Nublu koostöös ilmunud „Olge terved, tütrekesed!“.

Esimeses peatükis tutvustasin teoreetilist raamistikku, täpsemini määratlesin vägivalda tunnuseid ja tüüpe, samuti defineerisin pärimusmuusika mõistet. Seejärel tõin põgusalt välja varasemaid uurimusi, milles on käsitletud vägivalda teemat Eesti folkloristikas. Teises peatükis kirjeldasin lugude otsimise ja valimise protsessi, peale mida tutvustasin lühidalt analüüsitavaid laulude autoreid. Selgitasin ka laulude analüüsi üldist ülesehitust. Kolmandas peatükis analüüsisin laule üksshaaval, lähtudes võimalusel eelmise peatüki lõpus välja toodud kirjeldusest. Neljandas peatükis võrdlesin analüüsitud laule, esmalt ühe ansambli lõikes ja seejärel mõlema kollektiivi laule omavahel.

Analüüsist järeldus, et ka (tänapäevase eesti) pärimusmuusika puhul on vägivalda tunnuseid ja vorme keeruline määratleda ning tuvastada. Sellele vaatamata väljendus vägivald igas laulus mõneti erinevalt. Näiteks palas „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ vastas kirjeldatav ainult vägivalda üldistele tunnustele, aga loos „Miks sa murrad mind“ võis tuvastada nii vaimset kui ka füüsilist vägivalda, mis omakorda moodustasid lähisuhtevägivalda kirjelduse. Igas loos kirjeldati vägivalda eelkõige minategelase pilgu läbi, Lõõtsavägilaste puhul mehe ja Curly Strings'i puhul naise perspektiivist lähtuvalt. Mõlemal ansamblil saab soolise aspekti juures välja tuua, et igas analüüsitud laulus täitsid ohvri positsiooni enim just naised. Isegi, kui rollid olid segunenud või kuidagi ebamäärased, siis kannatasid siiski just naissoost karakterid kõige rohkem ehk (meestega võrreldes) ebaproportsionaalselt. Viimase põhjal ilmneb, et iga analüüsitud laul käsitleb moel või teisel naistevastast vägivalda.

Arhiiviainesega ümberkäimise juures seisnes ansambelite peamine sarnasus selles, et kumbki kollektiiv ei toonud seda välja, et nende teos mõnele arhiiviversioonile toetus. Muidu kasutasid mõlemad seda erinevalt, Curly Strings'i regilaulutöötluses lisandus loo jutustajate

dialog (koos kommentaaridega) ning vähenes minategelaste vanemate tähtsus. Lõõtsavägilased lisasid enda tõlgendustesse hoopis vägivalda pigem juurde. Eriti oli see märgatav laulus „Kui laubä õhta jõudis“, kuna selle arhiivivariandis ei esinenud vägivalda sugugi. Sama lugu oli aga ainus, mille meloodia ühtis arhiiviainesega. Lisaks saatis Lõõtsavägilaste laulusid üldjuhul pigem lõbus muusika, kuigi „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ oli ühtlasi ka kurvema kõlaga. Olenemata loos toimuvast andis saatemuusika aga tegevustikule lustliku tõlgenduse. Curly Strings puhul suhestusid muusika ja sõnad võrdeliselt, mõlemad väljendasid samal ajal ühtset emotsiooni.

Töö piiratud mahu tõttu ei olnud seekord võimalik käsitleda, kuidas vägivalda teema kummagi artisti terves repertuaaris avaldub. Samuti oleks sarnase teema puhul teinekord mõistlik ja huvitav küsida ka laulude autoritelt endalt, kuidas nad ise sellisesse teemasse suhtuvad ning mis põhjustel nad sellest laulavad (või vastupidi, miks mõned autorid seda teemat üldse ei käsitle). Käesolevat teemat oleks võimalik edasi uurida näiteks ühe kollektiivi tervet repertuaari analüüsid. Samuti oleks põnev uurida sama teema käsitlemist teiste kollektiivide näitel või mõnes muus muusikažanris, näiteks kantri- või popmuusikas.

Kasutatud allikad

Abbink, Jon 2000. Preface: Violation and violence as cultural phenomena. *Meanings of Violence: A Cross Cultural Perspective*. Toim Jon Abbink ja Göran Aijmer. London-New York: Routledge, xi-xvii.

Arukask, Madis 2024. Folkloor, mis pole tingimata ilus. Vägivallast rahvaluules. *Keel ja Kirjandus* 8-9, 699-709.

CS Biograafia 2025 = Curly Strings'i biograafia nende kodulehel.

<https://www.curlystrings.ee/bio/?lang=et> (Vaadatud 28.04.2025)

Curly Strings 2014. Kuule, mees! [Laul]. Elumäng [Album].

Curly Strings 2014. Kättemaks [Laul]. Üle ilma [Album].

Curly Strings 2014. Reverend [Laul]. Üle ilma [Album].

Curly Strings 2015. Miraaž [Laul]. Elumäng [Album].

Curly Strings 2017. Miks sa murrad mind [Laul]. Hoolima [Album].

Curly Strings, Nublu 2021. Olge terved, tütrekesed! [Laul]. Pidu meis eneses [Album].

Emotional... 2023 = EBSCO Research Starters Emotional Abuse definition.

<https://www.ebsco.com/research-starters/health-and-medicine/emotional-abuse> (Vaadatud 04.04.2025)

ERAvägivald 2020 = „Me lapsed saime kõik peksta. See oli normaalne. Kõik said.“

(Virumaa) Vägivald ja selle piirid eesti kultuuris. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiiv. <https://www.folklore.ee/era/kysitus/vvald.pdf> (Vaadatud 03.05.2025)

Gaut, Berys 1998. Just Joking: The Ethics and Aesthetics of Humor. *Philosophy and Literature* 22 (1), 51-68. <https://dx.doi.org/10.1353/phl.1998.0014>

Järv, Risto 2024. Vägivaldne surm muinasjuttudes. *Keel ja Kirjandus* 8-9, 710-735.

Kahre, Triin; Ly Kasvandik, Jürgen Rakaselg, Kristiina Treial 2017. Mis on kiusamine?

<https://www.oiguskantsler.ee/kool-kiusamisest-vabaks/mis-on-kiusamine.html> (Vaadatud 04.05.2025)

Kiusama. EKI ühendsõnastik 2025. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2025.

[https://sonaveeb.ee/ ...](https://sonaveeb.ee/...) [<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/kiusama/1/est>]

(Vaadatud 04.05.2025)

Kohkuma. EKI ühendsõnastik 2025. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2025.

[https://sonaveeb.ee/ ...](https://sonaveeb.ee/...) [<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/kohkuma/1/est>]

(Vaadatud 28.04.2025)

Korb, Anu (koost) 2014. *Siberi eestlaste laulud*. Helisalvestusi Eesti Rahvaluule Arhiivist 5. Eesti Kirjandusmuuseum.

<https://www.folklore.ee/pubte/eraamat/siberilaulud/eestlased/index.html> (Vaadatud 20.05.2025)

Krug, Etienne G.; Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi ja Rafael Lozano (toim) 2002. *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization.

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=902EBEECF2B1889D5AD4F12CF554B2E4?sequence=1

LKMS 2025 = Lõõtsavägilaste kodulehe „Meist“ sektsioon. <https://lootsavagilased.ee> (Vaadatud 28.04.2025)

Lõõtsavägilased 2015. Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX [Laul]. Edimese numre miis [Album].

Lõõtsavägilased 2018. Kaks peiut [Laul]. #Kolmaz [Album].

Lõõtsavägilased 2018. Kui laubä õhta jõudis [Laul]. #Kolmaz [Album].

Lõõtsavägilased 2018. Minna [Laul]. #Kolmaz [Album].

Murdma. EKI ühendsõnastik 2025. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2025.

[https://sonaveeb.ee/ ...](https://sonaveeb.ee/...) [<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/murdma/1/est>]

(Vaadatud 28.04.2025)

Naistevastase... 2017 = Riigi Teatajas avaldatud „Naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsioon“ ehk Istanbuli konventsioon.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/226092017002> (Vaadatud 02.05.2025)

Oras, Janika; Kadi Sarv (toim) 2016. *Eesti rahvamuusika antoloogia. Koostanud Herbert Tampere, Erna Tampere, Otilie Kõiva. Veebiväljaanne*. Helisalvestusi Eesti Rahvaluule

Arhiivist 3. Eesti Kirjandusmuuseum.

<https://www.folklore.ee/pubte/eraamat/rahvamuusika/ee/index> (Vaadatud 20.05.2025)

Rüütel, Ingrid 2010. Pärimusmuusika tänapäeva ühiskonnas. *Muutudes endaks jääda. Valik meenutusi, artikleid, uurimusi*. Toim Edna Tuvi. Tallinn: TEA Kirjastus, 358-380.

Seksuaalvägivald 2024 = Sotsiaalministeeriumi seksuaalvägivalla seletus.

<https://www.sm.ee/lapsed-ja-hoolekanne/vagivallaennetus-ja-ohvriabi/seksuaalvagivald> (Vaadatud 13.04.2025)

Seljamaa, Elo-Hanna 2024. Miks laps räägib ehk kuidas kõnelda vägivallast. Regivärsilise ballaadi „Mareta laps” näide. *Keel ja Kirjandus* 8-9, 809-828.

SotsLähi 2024 = Sotsiaalkindlustusameti lähisuhtevägivalla seletus.

<https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/abivajav-laps-ja-taiskasvanu/abi-vagivalla-ohvrile/lahisuhtevagivald> (Vaadatud 30.03.2025)

Spotify. <https://open.spotify.com> (Vaadatud 13.04.2025)

Stanko, Elizabeth Anne (toim) 2003. Introduction: conceptualising the meanings of violence. *The Meanings of Violence*. London-New York: Routledge, 1-14.

<https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.utlib.ut.ee/lib/tartu-ebooks/detail.action?docID=235274>

Särg, Taive 2004. Mis on eesti rahvamuusika? *Mõeldes muusikast*. Toim Jaan Ross ja Kaire Maimets. Tallinn: Varrak, 125-159.

Särg, Taive; Johanson, Ants 2011. Pärimusmuusika mõiste ja kontseptsiooni kujunemine Eestis. *Mäetagused* 49. <https://www.folklore.ee/tagused/nr49/parimusmuusika.pdf>

VLP = Vägivalla liigid paarisuhtes.

<https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/perevagivald/vagivalla-liigid-paarisuhtes> (Vaadatud 30.03.2025)

Väina, Mari 2024. Vägivald eesti kultuuris: rahvaluulekogud ja kogumisaktsioon. *Keel ja Kirjandus* 8-9, 861-868.

Summary

The Topic of Violence in Contemporary Estonian Folk Music on the Example of Two Ensembles' Songs

For a while, music has been a way to handle different topics and emotions. Folk music is no exception, furthermore, it is a way to connect the past with the present. It also helps in acknowledging, that the same topics may have been as important then as they are now, even if they were not discussed openly. Then again, all of the deeper meanings of a song may simply not be noticeable and the true significance of them can disappear.

I chose this topic, because I was a member of a folk music ensemble during my teenage years and am familiar with its landscape. I have become more attentive thanks to attending university, and when I returned to the songs I used to be more familiar with, I started to notice how violence is talked about in folk songs. Violence as a topic has gained momentum in recent years, which also prompted me to choose this topic.

The objective of this bachelor's thesis was to analyze how the topic of violence emerges in contemporary Estonian folk music. I aim to find answers to the following questions:

- How is violence described in the songs I analyse?
- What is the relation between the words and the melody of the songs?
- What differences and similarities can be seen regarding the gender of the characters?
- How do the musicians treat and/ or use archive materials?

For that, I analysed four songs from two different artists. The first two songs are „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“ (2015)⁶ and „Kui laubä õhta jõudis“ (2018)⁷, both of which are the creation of an ensemble called Lõõtsavägilased. The other

⁶ “Once when I was young, I married an old woman“

⁷ “When Saturday evening arrived“

two songs are from a band named Curly Strings and are titled „Miks sa murrad mind“ (2017)⁸ and „Olge terved, tütrekesed!“ (2021)⁹, the latter having been made in collaboration with a rapper called Nublu.

The first chapter describes the theoretical framework by giving a definition for violence, its characteristics and types, and also for folk music. Then I present some of the earlier research made on the topic of violence in Estonian folkloristics. In the second chapter, I introduce the musicians, whose songs I picked out for this thesis and explain the process of searching, choosing and analyzing the sources. The third chapter contains an analysis of each song individually and after that, in the fourth chapter, I compare them.

It must also be mentioned, that because of the quantity of my sources, the conclusions made in this thesis do not accurately reflect how the topic of violence appears and is handled in either of the artists repertoires as a whole.

The analysis revealed, that it is also quite difficult to define and identify violence in (modern Estonian) folk music. Nevertheless it can be said, that violence manifested in each song somewhat differently. For example, only a general definition of violence can be found in „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX“, but in „Miks sa murrad mind“, both physical and emotional violence can be identified, which in turn paint a picture of domestic violence. Violence was described in every song through the eyes of the main character, for Lõõtsavägilased, it was through a male perspective, and for Curly Strings, through a female perspective. A gender-specific similarity between all of the songs was that the victim was always female. Because violence affected women unproportionately in these songs, it can be said, that they explore the topic of violence against women in one way or another.

It was never mentioned, when the artists took inspiration from archived materials for their song. Nevertheless, both of them handled the archived texts differently. Compared to the story in the archive, Curly Strings' version („Olge terved, tütrekesed!“) contains a dialogue between narrators and also their comments on the situation. Also the parents are not as important (as they are in the archive version). Lõõtsavägilased increased the volume of violence in their songs. The archived version of „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise - REMIX" contains some violence, but the same cannot be said for the archive version

⁸ “Why are you breaking me”

⁹ “Stay safe, daughters!”

of „Kui laubä õhta jõudis”, because violence is not even remotely present in the latter one. The aforementioned song („Kui laubä õhta jõudis”) is also the only one, that shares a melody with its archive counterpart. Overall, the music in the songs of Lõõtsavägilased seemed to interpret everything in a more fun and lighthearted perspective, even if what was described was negative. The melody and words in Curly Strings' songs were in compliance with each other, for example, when the situation was sad or tense, then so was the melody.

Due to the limited capacity of this research, it wasn't possible to analyze how violence is presented in an artist's whole repertoire. In the future, it would be reasonable, and also interesting, to explore what musicians themselves think of this topic and why or why not they choose to sing about it. It could also be intriguing to study this topic on the example of other music collectives or in other genres, for example, in pop or country music.

Lisad

Lisa 1. Lõõtsavägilased „Kui mina ükskord noores eas võtsin vana naise – REMIX” sõnad

;;Kui mina ükskord noores eas
võtsin vana naise;;
;;Siis tema, kurat kiusas mind
ühest päevast teise;;

;;Läksin surnuaiale,
palusin seal surma;;
;;Tule surm, oh päästa mind-
vii mu naine hauda!;;

;;Läksin koju tagasi,
naine oli surnud;;
;;Surmaingel oli ta
oma kaasaks viinud;;

;;Kui teda hauda kanneti,
palusin siis kandjaid;;

;;Kandke teda hellasti,
hoidke teda süles!;;
;;Muidu kurat, mine tea,
ärkab raisk veel üles!;;

;;Ja kui seda kella lüüeti,
palusin siis lööjaid;;

.,:Mis te kurat jamate,
no ärge helistage!.,:
.,:Minu mõrd see kuuleb ka
teise ilma taade!.,:

.,:Kui teda hauda mateti,
palusin siis matjaid!.,:

.,:Matke teda hoolsasti,
ärge raputage!.,:
.,:Matke teda hellasti,
muidu kargab üles!.,:

.,:Haua peale käsksin ma
panda kolm suurt kivi!.,:
.,:et ta, kurat iialgi
Üles sealt ei hiili!.,:

.,:Seisin hauakünka peal
rõõmupisarates!.,:

.,:Läksin koju tagasi
võtsin noore naise!.,:
.,:Nüüd tema, kurat, kiusab mind
ühest päevast teise!.,:

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 04.02.25)

Lisa 2. Lõõtsavägilased „Kui laubä õhta jõudis” sõnad

Kui laubä õhta jõudis
ja raha mul ei olnud
mõtlesin, läen vargile

Siis võitsin veidi napsu
ja panin muugid tasku
läksin südalinnasse

See linn oli vait ja vaga
ei ma aimand paha
tunnipeal käis kardavoi

Kui maja ette jõudsin
ja muuki ukse tõuksin
lahti läks paraadna uks

Kui sakste tuppa jõudsin
ja kulda tasku peitsin
köögis köhis Liisake

Oh Liisa ole vaga
ei ma tee sul paha
kui sa mind ei tülita

Sa Liisa anna süüa
või muidu saad sa lüüa
vorstid laual auravad

Kui voorimehe hüüdsin
ja trahterisse sõitsin
muusik mängis, vintispäi

Aga mis ma kõrtsis nägin
seda praegu räägin
neiudega trehvasin

üks oli pikk ja peenike
teine paks ja lühike
ära nemad tüütasid

Siis trahteri ma jätsin
ja Hilda juure tõtsin
oh seda lõbu mis siis sain

Kui Hilda suud mul andis
ütles sa mul kallis
õhtul viina laual tõi

Sa anna vaheks mahti
öeldi, tehke lahti

„Avage, siin politsei.”

Sa anna vaheks mahti

ja öeldi, tehke lahti

ukse taga politsei

Siis Hilda veidi kohkus
kui mul püstol paukus
aknast välja kargasin

Aga nüüd mul jälle priius
ja algavad mul pidud
muusik mängib, tantsu (ma) lõin

Aga jälle häda

politsei mul taga

seekord lõksu kukkusin

Mind vangimajja viidi

ja soolaleiba toodi

oh, see elu pole hea

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 04.02.25)

Lisa 3. Curly Strings „Miks sa murrad mind” sõnad

Miks sa murrad mind

Tassid tuppa endaga

;;Sinna kus mu õielehed jäävad närbuma;;

Miks sa murrad mind

Viid juurtest eemale

;;Kodust, kus mu õed ja vennad kokku hoiame;;

Miks sa murrad mind

Teed haiget minule

;;Vaata korraks otsa minu isemoodi ilule;;

Miks sa murrad mind

Ma tahan tärgata

;;Ja õitseda ja lõhnata veel kaua rõõmuga;;

Miks sa murrad mind

Ja hoiad endale

;;Tead ju et mu õielehed puhkenud vaid sinule;;

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 03.02.25)

Lisa 4. Curly Strings, feat. Nublu „Olge terved, tütrekesed!” sõnad

Lubage esitleda

Ühte lõbusat lugulaulu

Mõtiskledes Kalevipojast ja laia maailma ohtudest

Nublik

Curly

Läksin metsast luuda tooma

Tinaluuda teerajalta

Vaskiluuda vainu'ulta

Õbeluuda õue alta

Kuldaluuda koppelista

Haljast luuda einamaalta

Sain sinna Sulevi mäele

Sain sinna Kalevi mäele

Siäl seisis Sulevipoega

Kangemat Kalevipoega

Küsis multa suisa suuda

Suisa suuda, kiusta kätt

;;Mul oli nuga teräva;;

;;Alla hõlma haljas mõõka;;

Suisa lõin Sulevipoega

Kangemat Kalevipoega

;;Läbi ta ihu ilusa;;

.,:Läbi ta pale punase.,:

.,:Isi nuttes kojuje.,:

Kirsikarva pehmed huuled, sul on kõige kaunimad
Taevas pilved, loodetuuled, vihm neid ainult kaunistab
Anda suud on proovind paljud, vähestel on õnnestunud
Need kes said, on õnnesärgis, teised õndsalt õnnetud

Ole nüüd, tea, et see pole sinu süü,
et sa kirsikilo omahinnast soodsamalt ei müü
Kes liiga palju koogutab
Sel selga tuleb küür
Haara tekk ja padjapüür
Kuid ta süngi ees on müür
Kõlas hüüd, välg ja hiljem veel üks pauk
Kalevipoeg siruli kui metsa eksind rauk
Südames on raev, aga rinnus on üks auk
Miks ei kuulanud, mis tütarlaps sul ütles, loll?

Just nii, just nii nagu eeposeski
Saarepiigal ei läinud seal hästi
Ja noored neid teavad nüüd paremini
Nagu ema ja isa meile õpetasid

.,:Olge terved, tütrekesed!.,:

.,:Oma au kaitsemasta!.,:

;;Kaalikad ja vaarikad ja maasikad ja herved

Tütarlapsed noored olge tugevad ja terved;;

(Kuulmise järgi kirja pandud laulu Spotify väljalaske põhjal 13.04.2025)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Emma Õne,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Vägivalla teema käsitlemine tänapäevases eesti pärimusmuusikas kahe ansambli laulude näitel”,

mille juhendaja on Elo-Hanna Seljamaa,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Emma Õne

21.05.2025